

Noter till OEI:s artikel Det naturligt onaturliga i Tidskriftsverkstadens tidskriftsantologi 2017/2018

- 1 Alla citat från redogörelsen för fyndplatsen i *Donald Johanson & Maitland Edey, Lucy och människans förhistoria*, övers. Lars Werdelin, Stockholm: Bonniers, 1983, s. 14–17.
- 2 *Platon, Theaitetos, Skrifter Bok 4*, övers. Jan Stolpe, Stockholm: Atlantis, 2006, s. 151–152 [153a].
- 3 *Lucretius, De rerum natura*, 1283–1284.
- 4 Detta till synes enkla ord ”uppgift” är det mest förödande. Erhållandet likväl som tilldelandet av uppgiften är ideologins eller maktens stigma. ”Håll fast vid den uppgift du fått“ (Syrak. 11:20). Se *Max Weber, Den protestantiska etiken och kapitalismens anda*, övers. Agne Lundquist, Borgholm: Argos, 1978, s. 36–43.
- 5 *Guy Debord, Skådespelssamhället*, övers. Bengt Ericson, Göteborg: Daidalos, 2002, s. 98 [§130].
- 6 Citerad i Aristoteles diskussion om natur och hushållning i förhållande till det obegränsade; *Aristoteles, Politiken*, övers. Karin Blomqvist, Jonsered: Åström, 1993, s. 29 [1256b]
- 7 *Ralph Waldo Emerson, Naturen och människan*. Essayer och tal, övers. August Carr (Stockholm 1919), s. 24.
- 8 Här finns naturligtvis ett gyllene undantag i den materialism och vitalism som uppstår under mitten av 1700-talet hos La Mettrie, d’Holbach och Diderot. Som tur är har jag avhandlat det på annan plats, se Johan Redin, ”*Pathogenesis: Life, Literature and Animality. Medical Theory and Biological Nihilism in Eighteenth-Century Thought*”, i *Illness in Context*, (red.) Knut Stene-Johansen & Frederik Tygstrup, Amsterdam: Rodopi, 2010, s. 221–245.
- 9 *Paul Feyerabend, Philosophy of Nature*, edited with an introduction by Helmut Heit and Eric Oberheim, Cambridge: Polity, 2016.
- 10 *William Durham, Coevolution: Genes, Culture and Human Diversity*, Stanford University Press, 1992.
- 11 *Thomas Hobbes, Leviathan*, övers. Eva Backelin Göteborg: Daidalos, 2004, s. 47.
- 12 *Kant, Kritik av det rena förnuftet*, övers. Janette Emt, Stockholm: Thales, 2004, A126.
- 13 *Ulrich Horstmann, Das Untier. Konturen einer Philosophie der Menschenflucht*, Berlin: Hoof, 2016.
- 14 Det går rentav tillbaka till Aristoteles diskussion om naturen och slaven i *Politikens första bok* (1253b–1255b).
- 15 *Mäster Eckehart, Predikningar II*, övers. Bertil Brisman, Skellefteå: Artos, 1987, s. 64
- 16 *Karl Marx & Friedrich Engels, Den tyska ideologin*, övers. Sven-Eric Liedman (www.marxists.org/svenska)
- 17 Detta bottenar i lagens förmenta referens till den bevisade nödvändigheten, vilket sedan antiken upprätthåller imitationen mellan den givna lagen och den skrivna lagen. Se, förutom Agambens verk, Felix Heinemann, *Nomos und Physis. Herkunft und Bedeutung einer Antithese im griechischen Denken des 5. Jahrhunderts*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1965; Christian Maier, *Die Entstehung des Politischen bei den Griechen*, Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1983, s. 414.
- 18 *Wilhelm Dilthey, Einleitung in die Geisteswissenschaften, Gesammelte Schriften, Vol. I*, Stuttgart: Teubner, 1990, s. 36. (Jfr på samma sida: ”Die Natur ist uns stumm. Nur die Macht unserer Imagination ergießt einen Schimmer von Leben und Innerlichkeit über sie.”)
- 19 *Paul Valéry, Aforismer*, övers. Pierre Volboudt, Stockholm: Gebers, 1954, s. 91.
- 20 *Helmuth Plessner, Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einführung in die philosophische Anthropologie* (1928), tredje uppl. Berlin: de Gruyter, 1975, s. 288–346.
- 21 *Plinius, Om människan*. *Naturalis Historia VII*, övers. Alf Önnersfors, Jonsered: Åström, 2000, s. 17.
- 22 *Giovanni Pico della Mirandola, Om människans värdighet*, övers. Rolf Lindborg, Stockholm, 1996, s. 83. Mina kursiveringar.
- 23 Ibid.
- 24 *Lynn White, Jr, ”The Historical Roots of Our Ecological Crisis”*, *Science*, Vol 155: No. 3767 (1967), 1205.
- 25 *Friedrich Schelling, Inledning till filosofin*, övers. Erik Carlquist, Umeå: H:ström, 2012, s. 196–197.
- 26 *Herakleitos, Fragment*, övers. Hans Ruin och Håkan Rehnberg (Lund 1997), 242 [nr123].
- 27 Se ”Herakleitos aforism: ’Det som föds tenderar att försvinna’” i detta nummer.
- 28 Linné citerad i Gunnar Broberg, *Homo Sapiens L. Studier i Carl von Linnés naturuppfattning och människolära*, Stockholm: Almquist & Wiksell, 1975, s. 10, 13–14.
- 29 *Anaxagoras, i Försokratiker*, övers. Gert Cervin, Stockholm: Natur & kultur, 1954, s. 121 [B 21a].
- 30 *Geoffrey Lloyd, ”Greek Antiquity: The Invention of Nature”*, i John Torrance (red.), *The Concept of Nature*, Oxford Clarendon, 1992, s. 1–24.
- 31 *David Macauley, Environmental Philosophy: Earth, Air, Fire and Water as Environmental Ideas*, New York: SUNY Press, 2010.
- 32 *Aristoteles, Metafysiken*, 986b.
- 33 Försokratiker blev för de flesta ett begrepp först med Hermann Diels och Wilhelm Kranz antologi *Fragmente der Vorsokratiker* (1903–1951), som tillfredställande lyckades med att sammanställa utdrag som korresponderade med Diogenes Laertius omfattande biografi. De två betydelsefulla inriktningarna i tänkandet om fysis, som inte var några urämnnesfilosofier, företräddes av den eleatiska skolan hos Parmenides (under början av 400-talet f. vt) och av Herakleitos i Efesos i slutet av 500-talet. Deras tankar finns som sagt bara i enstaka fragment, men det syns tydligt i den senare hellenska filosofins kommentarer hos Platon och Aristoteles att lärorna var inflytelserika. De båda lärorna är på sätt och vis varandras motsatser: eleaterna förstod med världen ett varande och varat som en universell enhet som är fullständig och oföränderlig. Vad natur är eller vad ting är kan vi inte få tillräcklig kunskap om eftersom våra sinnen är begränsade, vi ser bara hur de yttrar sig för våra sinnen. Det som framträder är en mångfald av rörelse och förändring när det egentligen handlar om en orörlig och komplett helhet, ett vara. Den sanna världen kan inte ges genom våra sinnliga erfarenheter, en tanke som den platonska skolan lanserar med besked hundra år därefter. Se Nestor-Louis Cordero, *By Being, It Is: The Thesis of Parmenides*, Las Vegas: Parmenides Publishing, 2004.
- 34 *Charles H. Kahn, Anaximander and the Origins of Greek Cosmology*, New York: Columbia University Press, 1964.
- 35 Här är det inte tidsavståndet mellan Plinius och en Bufon eller Linné som bör avskräcka. Generellt kan sägas att skillnaden mellan fysis och natura är skillnaden mellan frågorna vad är natur och hur är natur.
- 36 *J.D. Hughes, Pan’s Travail. Environmental Problems of the Ancient Greeks and Romans* (Baltimore 1996).
- 37 *Aristoteles, Politiken*, s. 11–15 [1253b], s. 25 [1256a].
- 38 Ibid., s. 37 [1258a]
- 39 Ibid., s. 39 [1258a] Intressant nog stänger Aristoteles för kapitalet och den näringsverksamhet som endast skenbart påminner om ett naturförlopp i form av tillväxt och därmed skapar ett falskt telos. Den kommersiella verksamheten är ”naturvidrig” eftersom dess tillgångar inte kommer av naturen utan av andra människor och ”avkastningen är mynt som föds av mynt”.
- 40 *Victor Segalen, Essay on Exotism*, Durham University Press, 2002, s. 22.
- 41 Om Aristoteles tog begreppet oikonomia från natur till politik så togs det tillbaka till naturen först långt senare, av Carl von Linné, i avhandlingen *Oeconomia naturae* (1749). Intressant nog återför också Linné ett politiskt begrepp till naturen, när han redogör för naturvärldens styre i *Politia naturae* (1760). Ordet ekologi har alltså en sprängvis utveckling som alltjämt parar det politiska med det naturgivna. I *Allgemeine Morphologie* (1866) myntar Ernst Haeckel begreppet *Oecologie* i direkt anknytning till Linné (*”Oecologie, die Wissenschaft von der Oeconomie, von der Lebensweise, von den äusseren Lebensbeziehungen der Organismen zu einander”*). Det skulle dock dröja innan termen etableras i en mer modern bemärkelse av ”ekologi”. Biologen Richard Wolterck skapar 1928 begreppet ”ökologisches System”, som 1935 tas upp i engelskans *ecology* av den brittiske botanikern Arthur Transley. Det idag gängse uttrycket *ecology* är i själva verket ett slags återlansering som först sker nästan tjugo år senare i bröderna Eugene och Howard Odums bok *Principles of Ecology* (1953) om än utan nämnvärd historisering av begreppet.
- 42 Hierokles [Stobaeus 4.671:7-673:11].
- 43 *R. W. Emerson, ”Cirklar”* (1841), i *Naturen och människan*, s. 157.
- 44 *Friedrich Nietzsche, Den glada vetenskapen*, övers. Carl-Henning Wijkmark, Stockholm/Stehag: Symposium, 2008, s. 104 [§109].